

DIVERZANTI A AGENTI V AKCI

Speciální operace
od první světové války
do současnosti

Milan
Kovář

DIVERZANTI
A AGENTI V AKCI

DIVERZANTI A AGENTI V AKCI

Speciální operace
od první světové války
do současnosti

Milan Kovář

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy **bude trestně stíháno.**

*Chránit dobro, potlačovat zlo.
S poděkováním mé rodině!*

Milan Kovář

Diverzanti a agenti v akci **Speciální operace od první světové války do současnosti**

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
jako svou 5698. publikaci

Odpovědná redaktorka Danuše Martinová
Grafická úprava a sazba Q point

Počet stran 344 a 8 stran barevné přílohy
První vydání, Praha 2014
Vytiskla Tiskárna Printo, Ostrava

© Grada Publishing, a.s., 2014
Cover Design © Q point, 2014

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-247-5103-0 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-9568-3 (elektronická verze ve formátu PDF)
ISBN 978-80-247-9569-0 (elektronická verze ve formátu ePub)

Obsah

1. ÚVOD.	7
2. POČÁTEK DVACÁTÉHO STOLETÍ	9
2.1. Čeští bojovníci za svobodu v cizích službách.	9
2.2. Český James Bond – Vladimír Vaněk	16
2.3. Čeští diverzanti v Itálii	22
2.4. Zkáza bitevní lodi <i>Viribus Unitis</i>	27
3. DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA	33
3. 1. Britští partyzáni – AUXILIARY UNITS.	33
3. 2. Atentát na centrum Třetí říše.	41
3. 3. Operace FLIPPER – nezdařený únos „Pouštní lišky“	47
3. 4. UNIČTOŽIT GITLERA – sovětské pokusy o atentát na Adolfa Hitlera	54
3. 5. Útok na atol Makin – přepad japonské posádky	60
3. 6. Operace FRANKTON – diverzní operace proti německým plavidlům.	67
3. 7. Operace SWALLOW – úder na továrnu Norsk Hydro	73
3. 8. Operace JAYWICK – přepadení japonských plavidel v Singapuru	81
3. 9. ALSOS MISSION – hon na německé atomové vědce	87
3. 10. Operace FOXLEY a CROSS – plány na zabití Hitlera	99
3. 11. Operace JEDBURGH a SUSSEX – podpora invazních sil.	104
3. 12. Operace SAARF – spojenecké výsadky na záchranu válečných zajatců	111
3. 13. Operace SUNRISE – vyjednávání OSS o separátním míru s Německem.	118
4. POVÁLEČNÁ LÉTA	122
4. 1. Poslední nacistický plán – werwolfové	122
4. 2. Nacistická poválečná síť – ODESSA	130
4. 3. Poválečné účty – židovští mstitelé	134
5. STUDENÁ VÁLKA	142
5. 1. Operace STAY BEHIND – budování ilegální sítě pro případ sovětské invaze	142
5. 2. Záchrana československých politiků po převratu v roce 1948.	159

5. 3.	Československá akce DI	164
5. 4.	UNPIK – Partyzáni OSN v Koreji	177
5. 5.	Ruské DRG – příprava SSSR na invazi do svobodného světa	184
5. 6.	Mokryje děla – atentáty provedené KGB	192
5. 7.	Operace CT CIRCUS – tibetští partyzáni.	199
5. 8.	Operace CLARET – záhadný osud Lionela Crabba	207
5. 9.	Operace ATTILA – dopadení Adolfa Eichmanna	212
5. 10.	Operace PLUTO – krach v Zátoce sviní	217
5. 11.	Operace DRAGON ROUGE – záchrana rukojmích ve Stanleyville	227
5. 12.	Operace BLACK BOX	234
5. 13.	Tunelové krysy.	239
5. 14.	Korejský prašivý tučet – tajemství ostrova Silmido	243
5. 15.	Operace IVORY COAST – osvobozovací úder na Son Tay .	248
5. 16.	Operace CARLOTA – kubánská intervence v Angole.	256
5. 17.	Cíl: Dimona – sovětský plán na zničení izraelského jaderného reaktoru	261
5. 18.	Operace ŠTORM 333 – svržení afghánského prezidenta Amína	266
5. 19.	Operace SATANIQUE – útok na Greenpeace	275
5. 20.	Operace FLAVIUS – smrt teroristů	282
5. 21.	Pokusy o záchranu Rona Arada	286
5. 22.	Konec drogového krále – dopadení Pabla Escobara	291
6.	PŘELOM TISÍCLETÍ	296
6. 1.	Operace ENDURING FREEDOM – AFGHÁNISTÁN	296
6. 2.	Cíl: Saddám Husajn	304
6. 3.	Operace THALATINE – zásah proti pirátům	309
6. 4.	Operace NEPTUNŮV TROJZUBEC – dopadení teroristy č. 1	314
6. 5.	Operace OCTAVE FUSION – svoboda pro humanitární pracovníky v Somálsku	322
6.6.	SAS znovu v akci – osvobození rukojmí v Afghánistánu . .	325
	Slovník zkratk:	330
	Přílohy	332

1. ÚVOD

V této knize jsou popsány nesporně zajímavé speciální operace v historickém průřezu od období první světové války až do počátku 21. století. Zcela klidně snesou srovnání i s proslulou filmovou sérií MISSION IMPOSSIBLE. Najdete mezi nimi operace uskutečněné v naší vlasti nebo na podporu jejího zrodu. Seznámíte se tak s misemi československých legionářů, které jsou laické veřejnosti bohužel stále málo známé. Dále se tu dozvíte o speciálních operacích zpravodajského charakteru, ale i o operacích na záchranu rukojmích a akcích zvláštních jednotek. Na těchto minipříbězích je zároveň možné sledovat i historii a vývoj zpravodajských služeb a zvláštních sil, ať již armádních nebo policejních po celém světě.

Zavedu vás do světa podobného spíše ději špionážního nebo akčního thrilleru. Vše je ale zpracováno na základě pravdivých historických zdrojů s cílem objasnit a ozřejmit některé akce. Také proto je celá kniha rozdělena do chronologických celků, zlepšujících tak orientaci v celém díle.

Samozřejmě, že každá uvedená operace by si jistě zasloužila podrobnější zpracování v samostatné publikaci. Ale jelikož je tato kniha určena širší čtenářské veřejnosti, vylíčení mnou vybraných operací je pouze rámcové a nezabíhá do větších detailů. To vše koresponduje s mou snahou zprostředkovat čtenáři řadu napínavých příběhů a získat pro tuto oblast literatury faktu další zájemce, které jistě jednotlivé kapitoly zaujmou. A pevně doufám, že publikaci se zájmem rovněž vezmou do svých rukou i dlouholetí fanoušci literatury faktu a military.

Milan Kovář

2. POČÁTEK DVACÁTÉHO STOLETÍ

2.1. ČEŠTÍ BOJOVNÍCI ZA SVOBODU V CIZÍCH SLUŽBÁCH

Československá republika sice vznikla až roku 1918, ale už před tímto datem působily ozbrojené jednotky, dokonce i první zvláštní jednotky, bojující za její budoucí existenci. Až do roku 1918 byli Češi a Slováci jenom malými národy rakousko-uherské říše, kteří se na fronty první světové války dostali v uniformách habsburské monarchie. Již na počátku války se však řada českých vojáků rozhodla služby císařství opustit. Nechávali se zajímat nepřitelem, případně rovnou dezertovali na nepřátelskou stranu.

Vedle tohoto živelného a neuvědomělého boje proti císařství se oficiálně začal formovat I. odboj. Dne 14. listopadu 1915 vznikl v Paříži Český zahraniční výbor, který se v únoru následujícího roku proměnil na Národní radu československou, základ příští čs. vlády.

Těto diplomatické aktivitě ale předcházely akce vojenského charakteru, kdy se nejprve z československých emigrantů a posléze i ze zajatců začaly tvořit zárodky československé armády. A to jak ve Francii, tak i v Rusku a Itálii.

Počátky v Rusku

V Rusku již 4. srpna 1914 požádaly české spolky o ustavení československé jednotky v ruské armádě, což bylo schváleno ruským ministerstvem války 12. srpna. O týden později vznikla z československých dobrovolníků soustředěných v kyjevském klášteře sv. Michala Česká družina. Ta v počtu 704 Čechů a 16 Slováků složila 28. září 1918 přísahu v Kyjevě. Vojáci byli vybaveni bojovým praporem v českých barvách s korunou svatého Václava, jenž měl na žerdi ruského orla. Jako uniforma jim posloužila klasická ruská uniforma, pouze na čepici měli červeno-bílou stužku. Prvním velitelem tohoto praporu (se třemi rotami) byl ruský plukovník Sozentovič, jeho českým zástupcem a politickým důstojníkem se stal Alois Tuček.

Dne 22. října 1914 zamířila Česká družina ke 3. armádě jihozápadního frontu generála Radka Dmitrijeva. Ten rychle upustil od plánovaného nasazení jednotky jako agitátorů a naopak ji se souhlasem ruské vojenské zpravodajské služby pověřil průzkumnými úkoly a akcemi v týlu protivníka, lépe řečeno úkoly hloubkového průzkumu. V rámci tohoto nového uplatnění čeští a slovenští vojáci působili jak v Haliči, tak i v Karpatech, ale i na východním Slovensku.

Částečně i ze strachu ruského velení z nespolehlivosti vojáků byla družina rozdělena mezi jednotky 3. armády v Haliči (1. rota u 44. divize, 2. rota převelena k XII. armádnímu sboru a 3. rota u 5. pěší divize). Zde přímo na frontě dosahovali tito čeští a slovenští vojáci výborných výsledků. Vlastně jako první specifikovali metody průzkumu – například prohledávání kapes padlých či vyhledávání kuchařů a proviantních poddůstojníků, kteří znali přesné počty rakouských jednotek. Vzhledem ke znalosti jazyku nepřítele se čeští a slovenští vojáci v přestrojení vydávali i do nepřátelských zákopů, což bylo občas, po odhalení, „odměněno“ pravou.

V listopadu 1914 bylo pět dobrovolníků – Vaněk, Nessi, Čižmár, Frühauf a Posker – vysláno přímo do Čech, aby navázali spojení se zdejšími politiky a informovali je o událostech v Rusku. Přinášeli s sebou dokonce plán na protirakouské povstání, jehož autorem byl politický důstojník České družiny A. Tuček, který společně s budoucím proslulým spisovatelem Jaroslavem Haškem navrhoval přeměnit československé legie na teroristické skupiny, určené pro sabotážní akce na území Rakouska-Uherska.

Po průlomou u Gorlice v květnu 1915 přibyla českým a slovenským vojákům k průzkumným úkolům i role polního četnictva. Zachytávali zběhy, ale ochraňovali i štábní velitelství, což bylo na svou dobu vlastně velkým uznáním jejich schopnosti a důvěryhodnosti. V České družině bylo 484 vojáků oceněno Křížem sv. Jiří, tedy dosti vysokým ruským vyznamenáním, a z jejich řad vzešlo dokonce sedm nositelů Řádu sv. Jiří.

Poté, co ruské hlavní velitelství prosadilo 28. května 1917 rezoluci o vytváření zvláštních úderných skupin pod heslem „Za svobodu, za půdu, se zbraní v ruce vpřed!“, českoslovenští delegáti ihned přihlásili celou československou střeleckou brigádu (17. dubna 1916) v čele s ruským velitelem plukovníkem Trojanovem. Ten dostal rozkaz shromáždit doposud rozptýlené československé čety a poločety plnicí roli průzkumných rot a zařadit je jako celek k 49. armádnímu sboru generála Selivačeva. Nakonec se od tohoto úmyslu upustilo, ale brigáda alespoň zůstala jako celek u 49. sboru 11. armády. V její sestavě se účastnila tato nová československá brigáda bitvy u Zborova, kde významně přispěla k vítězství, což otevřelo cestu k jejímu dalšímu rozmachu. Ministr války A. F. Kerenskij slíbil čs. představitelům plnou podporu při další organizaci a takřka současně na Ukrajině začal výcvik nových československých jednotek.

Po vzniku československého armádního sboru v Rusku (9. října 1917)¹ takto rozvinutá rozvědná činnost nejenže nezanikla, ale stále se zlepšovala a poskytovala prozatímní vládě a spojencům strategické informace, dokonce i o podílu německé finanční podpory na bolševickém hnutí. Vedle těchto zpravodajců existovala v československém armádním sboru i další zvláštní jednotka, tzv. garda legie neboli 1. československý samostatný úderný prapor, jenž je velice často spojován se ztraceným ruským pokladem.

Historie této elitní jednotky legie započala vznikem samostatných úderných rot v 2. československé střelecké brigádě. Tyto roty byly v podstatě klasické jednotky určené pro zákopovou válku. Jejich výzbroj a výstroj sestávající z karabiny, ručních granátů, bajonetu, útočného nože a revolveru doplňovaly nůžky na drátěné zátarasy. Při bojových akcích

1 V ruských legiích sloužilo 56 459 vojáků a padlo 4112, přičemž jen v 1. čs. samostatném úderném pluku padlo 133 úderníků.

vojáci nosili francouzskou přilbu Adrian s ruským státním znakem, který byl posléze změněn na znak úderných jednotek – lebku s hnáty. To vše doplňovala ochranná maska. Podle ruského předpisu vojáky odlišovaly černé nárameníky ohraničené tzv. dobrovolnickou šňůrou, uprostřed byl červený husitský kalich.

Další kořeny této elity lze vystopovat v květnu 1917, kdy ze 125 českých přeběhlíků vznikla v rámci 1. úderného oddílu 8. armády generála Kornilova rota českých průzkumníků, jež se podílela na bojích u Jamnice. Její příslušníky odlišoval černý stejnokroj včetně nárameníků, polní čepice – furažky s černými okolký a malinovým dýnkem –, vše lemováno bíle, na náramenicích bílá lebka s hnáty a písmenem K, na levém nadloktí uniformy černý nebo modrý štítek s lebkou a hnáty, zkříženými meči a hořícím granátem. Po velkých ztrátách byla stažena z fronty a v srpnu 1917 přetvořena na Kornilovský úderný pluk, stále s českými příslušníky, jenž byl určen k ochraně vrchního štábu v Mogilevě. Zde byl počátkem září přejmenován na 1. ruský úderný pluk, který dle pozdější dohody měli z poloviny tvořit Češi a Slováci. Po přesunu této jednotky do Kyjeva došlo v této souvislosti ke změně názvu na 1. slovanský úderný pluk, který byl začleněn do 1. čs. střelecké divize. Po bojích v Kyjevě většina ruských vojáků odešla a zbytek jednotky byl začleněn do 4. čs. střeleckého pluku Prokopa Velikého jako 4. rota. Tím tato jednotka zanikla, zatímco většina jejich příslušníků čs. národnosti se připojila k jednotkám generála Kornilova, v tzv. Dobrovolnické armádě.

Dne 28. prosince 1917 byly v Nižněudinsku konečně sloučeny dosavadní samostatné úderné rotý do 1. československého samostatného úderného pluku, tvořeného čtyřmi pěšími rotami, kulometnou rotou, zákopnickou minometnou četou a nezbytnou logistickou podporou. Všichni jeho příslušníci se odlišovali nášivkou na levém předloktí – červeným trojúhelníkem s lebkou a hnáty. Patetické heslo znělo: „*Není života bez Českého státu, svobodu, nebo smrt.*“

Prvním velitelem těchto 800 bojovníků byl ruský důstojník Ušakov, po jeho smrti v roce 1918 ho nahradil štábní kapitán T. Dvořák a poté major R. Hásek. Právě tato jednotka se pokoušela v roce 1918 osvobodit carskou rodinu, drženou v Jekatěrinburgu, a zachránit ji před popravou, bohužel přišla pozdě. Město dobyla až 25. července a našla zde už jen sklep (Ipatěvův dům) plný zaschlé krve. Poté byla jednotka v čele s majorem Háskem vrchním spojeneckým velením 25. prosince 1919 pově-

řena ochranou ruského vůdce, generála Kolčaka, cestujícího s carským pokladem, jehož část se při anabázi legionářů (na Sibiři až do roku 1920) ztratila. O podezření, že legionáři, přesněji příslušníci úderného praporu, zcizili část pokladu, svědčí i to, že jim byla v červnu 1920 u příležitosti slavnostní přehlídky v kanadském Vancouveru před generálním guvernérem tajně prohlédnuta zavazadla, samozřejmě bez výsledku. Přesto se dodnes tu a tam objevuje smyšlenka, že část tohoto pokladu mohla být základem kapitálem pro vznik Legiobanky.

Na italské frontě

Obdobně zpravodajské úkoly jako na ruské frontě dostali čeští dezertéři i na frontě italské. Již 27. března 1918 se vydalo prvních 157 dobrovolníků pod vedením poručíka C. Nosála k italské III. armádě, kde měli být využíváni k taktickému průzkumu a propagační činnosti mezi českými a slovenskými pluky armády Rakouska-Uherska. Na tomto základě pak vznikly u jednotlivých italských armád výzvědné skupiny čs. rozvědčků, později označované jako rotý *Reparto speciale czeco-slovacco x-armata*, jež byly k dispozici zpravodajským oddělením armád. Z česko-slovenských *esploratori* (průzkumníci) se postupně utvořilo devět československých výzvědných rot (*reparti esploratori*):

1. rota	poručík V. Hanzal	VII. armáda
2. rota <i>Avio</i>	poručík R. Vyčítal	I. armáda
3. rota <i>Astico</i>	podporučík A. Prejda	I. armáda
5. rota	poručík F. Jirsa	VI. armáda
6. rota	podporučík J. Felix	VI. armáda
7. rota	podporučík J. Nedvěd	IV. armáda
9. rota	podporučík E. Ambrož	VIII. armáda
10. rota	poručík A. Zeman	III. armáda
11. rota	podporučík J. Grác	III. armáda

Tyto výzvědné rotý se kromě hloubkového průzkumu účastnily i diverzních akcí v nepřátelském týlu. Příkladem může být akce desátníka V. Vopálenského a střelce R. Petra z 22. září 1918, kdy zničili dělostřelecké skladiště u Monte Erio, sklad benzínu u Cima Manderiolo a strojovnu lanovky u Monte Rover.

Výstroj těchto průzkumníků na italské frontě byla klasická italská, kromě odznaku českého lva v oválu. Později dostali vojáci klobouky italských horských jednotek, část výstroje převzali od svých italských kolegů (*arditi – reparti d'assalto*): útočný nůž (*pugnale*), černý fez se štrápcem, na levém nadloktí odznak italských úderných formací – *arditi*.

Po vzniku samostatného československého vojska v Itálii byly výzvědné roty (kromě I. praporu 33. pluku) organizovány od 1. června 1918 v devíti rotách v druhém praporu 31. pluku². A od 25. září 1918 byly soustředěny ve zvláštním výzvědném pluku – 39. *reggimento esploratori czecho-slovacco* (39. výzvědný československý pluk), přímo podřízenému diviznímu velitelství –, který byl dotvořen v listopadu 1918 po doplnění čtyřmi kulometnými rotami a dalšími podpůrnými jednotkami. Nadále působil tento 39. pluk vedle 33. střeleckého pluku československých dobrovolníků. Tyto čs. pluky v Itálii se brzy rozrostly na dvě divize³.

Dne 28. října 1918 konečně vznikl samostatný stát a tedy i československá armáda. Jejím základem se staly nejen zahraniční jednotky, ale i dosavadní jednotky Rakouska-Uherska s československým mužstvem. Bohužel zanikly zvláštní jednotky, jež tvořily hrot každé armády. To souviselo s celkovou poválečnou situací.

Ve svobodné vlasti

Italský 39. výzvědný československý pluk přijel do vlasti 17. a 18. prosince 1918 a byl dislokován v Bratislavě, kde z něj po bojích o samostatnost nové republiky vznikla řadová pěší jednotka, s čestným označením 39. výzvědný pluk generála Grazianiho. Italský generál Rodolfo Graziani byl totiž velitelem Úderného armádního sboru italské armády, pod nějž fakticky spadali i českoslovenští úderníci.

Ruský 1. československý úderný prapor se do vlasti vrátil až 23. července 1920 a byl ubytován v posádkách Trutnov a Kutná Hora, kde z něj po demobilizaci a reorganizaci vznikl hraničářský prapor číslo 6, umístěný v Domažlicích. Určen byl pro specifickou službu v pohraničí. Vedle něj vznikl z tzv. útočného praporu Jánošíkových družin, což byla dobro-

2 K 15. červnu 1918 měl druhý prapor 31. pluku rozmístěno po celé italské frontě 1598 mužů a 78 důstojníků ve výzvědných skupinách.

3 V italských legiích aktivně působilo 19 500 Čechoslováků a padlo, včetně bojů na Slovensku, 626 mužů.

volnická formace vzniklá ve vlasti v přelomovém roce 1918, 8. hraničářský prapor, dislokovaný v Teranech s čestným názvem „Sibiřští úderníci“.

THEODOR DVOŘÁK (1889–???)

Narodil se v Jílovci, okres Třeboň. Po absolvování reálného gymnázia a obchodní akademie se stal aktivním důstojníkem rakousko-uherské armády. Zde od 17. září 1909 působil v c. a k. pěším pluku č. 75, s nímž byl už v hodnosti nadporučíka 28. července 1914 nasazen na frontu, kde padl do zajetí 1. července 1917 u Koňuchy. Dne 30. srpna 1917 vstoupil do legií, zařazen byl do 5. čs. střeleckého Pražského pluku T. G. Masaryka. V Borispolu absolvoval důstojnický kurz a byl povýšen do hodnosti štábního kapitána. Díky svým zkušenostem z fronty byl jmenován instruktorem údernictví a dne 6. listopadu 1917 odvelen, aby vedl údernický kurs. Poté byl poslán k II. divizi, přesněji jejímu údernému pluku, jehož se stal velitelem. V jeho řadách se účastnil bojů na Ukrajině a došel až do Vladivostoku. V září 1918 byl kvůli zranění poslán do nemocnice, po vyléčení bojoval na Sibiři. Povýšen byl do hodnosti majora a 12. listopadu 1918 odvelen do štábu Čs. sboru, kde působil jako instruktor údernické taktiky. Následovala služba u II. divize v Krasnojarsku a jmenování atašé u ruské Západní armády. Poté byl přidělen k leteckému oddílu. Dne 8. června 1920 se vrátil do vlasti, kde nadále sloužil v armádě, údajně u Velitelství čs. horského pluku č. 10.

CYRIL NOSÁL (1886–1951)

Narodil se jako dvojče (bratr Metoděj) rolníkovi Jakubovi Nosálovi v Mikulečci. Stejně jako bratr i on vystudoval Českou zemskou vyšší reálku v Hodoníně, kde v roce 1906 maturoval. Po maturitě pokračoval ve studiu státního účetnictví na Vysoké škole technické v Hodoníně, poté nastoupil jako revident u Hypoteční a zemědělské banky v Brně. Po vypuknutí I. světové války narukoval k pevnostnímu dělostřeleckému pluku č. 5 v Boce Kotorské. Zde 30. října 1916 přeběhl u Vyšegradu k Srbům, s nimiž bojoval proti rakouským silám. Poté odpul do Itálie, kde byl internován na Sicílii u městečka Cefalu. Po vzniku Československého dobrovolnického pluku v Itálii vstoupil na jaře 1917 do jeho řad. Když italské velení zřídilo ze zajatých Čechů zvláštní průzkumné oddíly, stal se jedním z jeho velitelů. Později působil jako příslušník 39. pěšího výzvědného pluku, kde velel 6. rotě čs. průzkumníků; v jejich čele se vyznamenal v bojích o horský masív Doss Alto, za což byl nejen povýšen do hodnosti nadporučíka,

ale i vyznamenán italským králem. Po skončení války se v říjnu 1918 vrátil se spolubojovníky do vlasti, kde vstoupil do armády. V březnu 1919 byl povýšen do hodnosti kapitána a brzy obdržel i Československý válečný kříž. Do podzimu 1919 působil jako velitel muniční továrny v Komárně a poté odešel do zálohy. Vrátil se do kanceláře Hypoteční a zemědělské banky v Brně, kde se postupně vypracoval na náměstka ředitele. Těto funkce byl po okupaci zbaven a následně perzekvován. Naštěstí se ještě dočkal osvobození své vlasti v roce 1945.

2.2. ČESKÝ JAMES BOND – VLADIMÍR VANĚK

Dneska toto jméno asi málokomu něco říká, přitom byl jedním z hrdinů protirakouského odboje a podílel se i na vzniku našeho samostatného státu. Jeho válečné nasazení zčásti připomíná osudy proslulého fiktivního agenta Jamese Bonda.

Počátky

Vladimír Vaněk se narodil 27. května 1895 v tehdejší polské Haliči, v Dobré u Limanowy, v rodině českého lesníka. Jeho otec se totiž vydal se svou ženou, pocházející z Českomoravské vysočiny, za výdělkem do jednoho ze zapadlých koutů rakousko-uherského mocnářství. Po rodičích Vladimír zdědil lásku k hudbě, literatuře, dokonce psal povídky a verše.

Po přestěhování celé rodiny do vesničky Zdiby u Prahy lesní Vaněk začal prodávat pramenitou vodu. Toto podnikání mu vyneslo menší kapitál, který mu umožnil otevřít si s přítelem v Jindřišské ulici v Praze železářství. Dětem tak mohl poskytnout dobré vzdělání. Syn Vladimír studoval zprvu na obchodní akademii v Karlíně, po maturitě si nadále zdokonaloval své malířské, ale i literární nadání. Nadále jím však zmítala touha po dobrodružství, kombinovaná se zájmem o Indii, kam se nakonec rozhodl odcestovat. Vše urychlilo pozvání od krajanského spolku v Kyjevě na výstavu obrazů, kam se Vaněk vydal na jaře 1914. Jeho konečným cílem ale měla být vytoužená Indie.

Mezi krajany v Rusku

V Kyjevě devatenáctiletý mladík mezi krajany brzy zapadl a na měsíc se dokonce stal redaktorem časopisu Čechoslovan, stále však myslel na pokračování své cesty. To však nebylo zrovna jednoduché, jeho pokusům o vycestování definitivně učinil konec sarajevský atentát a vypuknutí války. A tak se Vladimír Vaněk 22. srpna 1914 přihlásil mezi prvními dobrovolníky do České družiny. Absolvoval vojenský výcvik a spolu se svými druhy dorazil do Jaroslavi v Polsku, kde je dostihla zpráva o plánu carského armádního velení vyslat do Čech několik dobrovolníků se zpravodajskými, ale i sabotážními úkoly.

Spolu s Nessim, Čižmárem, Poskerem a Frühaufem se Vaněk přihlásil u Aloise Tučka, kde dostali civilní oděv, hesla pro přípravu povstání a napojení do protihabsburského odboje. Dne 25. listopadu 1914 poručík J. Vitáček odvezl těchto pět dobrovolníků do přední frontové linie, kde se rozdělili na dvě skupiny.

Vaněk pokračoval s Čižmárem, toho však brzy ztratil, a tak se vydal Dukelským průsmykem sám. Další dva jeho kamarádi byli chyceni rakouskými četníky a popraveni, Čižmár byl nezvěstný, Frühauf byl sice rovněž zajat, ale špionáž se mu nepodařilo prokázat. Záhy byl i Vaněk při svém prvním kontaktu s civilistou zatčen a odvezen na vojenský štáb, kde si vymyslel krycí historku o útěku z Ruska. Civilní soud v Bardějově, kam byl odeslán, jej nakonec v panice před blížícími se Rusy propustil. Mladík se nejprve vypravil za strýcem do Vídně, odtud do Prahy za rodiči. Byl to dost riskantní krok, ale vyplatil se. V Praze díky pomoci přátel mohl kontaktovat přední činitele protihabsburského odboje K. Kramáře a A. Rašína. Těm předal cenné poselství z Ruska, které rovněž zaslal i profesorovi T. G. Masarykovi. V mezičase stačil vybudovat ze svých přátel a známých zpravodajskou síť.

V březnu 1915 začal Vaněk plánovat návrat přes frontu do Ruska, proto se v dubnu nechal odvést k 99. pluku ve Znojmě. Zde nejprve absolvoval školu pro záložní důstojníky, ale kvůli svému zjevně pročeskému smýšlení nebyl povýšen a v červenci byl s plukem poslán na frontu, kde již 21. srpna dezertoval a zamířil k ruským liniím. Byl však přitom zadržen německými vojáky, naštěstí měl připravenou výmluvu, že hledá ubytování pro svou jednotku. Na čas u Němců zůstal, jakmile se však fronta přiblížila, znovu vyrazil k Rusům. Avšak ruská jednotka, k níž se přidal,

byla pobita, a Vaněk se tak opět dostal na německou stranu. Přeběhnout se mu podařilo až do třetice. Ruským důstojníkům předal cenný zpravodajský materiál, což Rusům umožnilo provést několik úspěšných akcí. Dne 9. září se Vaněk objevil u České družiny. Odtud se vydal na štáb 3. armády, kde byl podrobně vyslýchán. Za své dosavadní aktivity byl 28. září oceněn Křížem svatého Jiřího a povýšen do hodnosti praporčíka.

Švýcarská a italská mise

Následovalo přidělení k 5. rotě, jejíž příslušníci působili v roli průzkumníků-rozvědčíků. Když byl Vaněk na dovolené v Kyjevě, bylo mu jako zkušenému zpravodajci nabídnuto, aby řídil zpravodajskou síť ve Švýcarsku, s čímž souhlasil. A 10. května 1916 odjel s pasem na jméno Vladimír Vasiljevič Južin, což byl mimochodem ukrajinský malíř, přes Dánsko do Anglie. Kromě obvyklých úkolů pro Rusy, které měl plnit, s sebou opět přinášel zprávy pro Masaryka a Českou národní radu. V Londýně se setkal s Masarykem, v Paříži pak i s Benešem. Z Paříže zamířil Vaněk, tentokrát s pasem na jméno Victor Bolland, do Itálie. To vše díky podpoře ruských diplomatů, kteří mu na doporučení hlavního štábu ochotně pomáhali.

V říjnu 1916 byl Vaněk povýšen do hodnosti poručíka. V té době měl již přímé kontakty s nejvyššími carskými důstojníky, kteří mu pomohli z italského zajetí vysvobodit jeho strýce Veselého. Právě on mu na základě svých kontaktů mezi emigranty pomohl organizovat dobrovolníky nejen pro kurýrní služby, ale i do chystané české legie v Itálii.

V Římě bylo Vaňkovo jméno poitalštěno a z dosavadního pana Bollandy se stal Bollandi; ten se pak v březnu 1917 objevil ve švýcarském Lausanne. Zde navázal spojení s menší českou skupinou vedenou Josefem Lavičkou, dále začal spolupracovat s Brity a prohloubil kontakty na italské vojenské diplomaty. To vše mu jeho zpravodajský úkol samozřejmě jen ulehčovalo. Po krvavé ruské revoluci v listopadu 1917, kdy se moci chopili bolševici, Vaněk pracoval již pouze pro Českou národní radu v Paříži se sídlem ve Švýcarsku. V polovině roku 1918 se přestěhoval do Paříže, kde byl v lednu 1919 jmenován zástupcem ministra vojenství a pomáhal při repatriaci italských legionářů. Oficiálně je jeho funkce později v historických análech vojenského zpravodajství nazývána náčelník zpravodajské služby v Národní radě. Stal se tedy prvním náčelníkem vo-